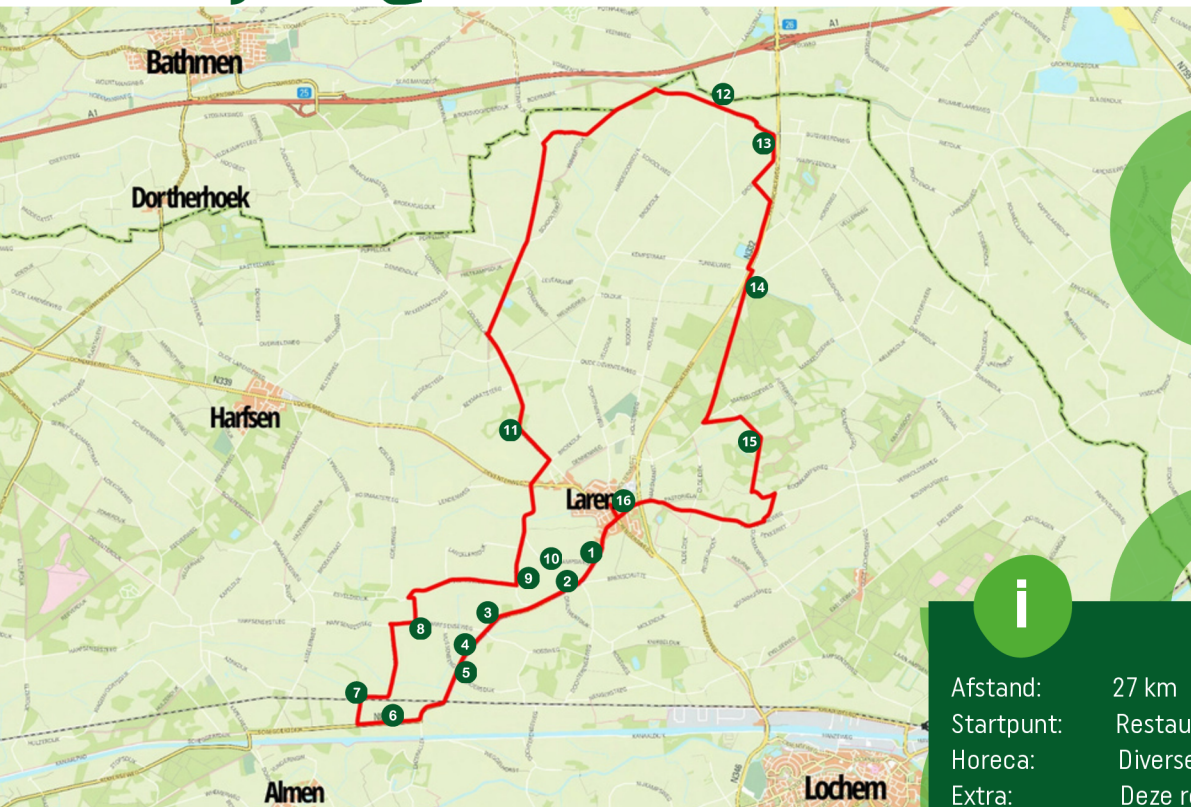

fietsroute

Bevrijdingsroute Laren

Midden in het gezellige Gelderse Laren begint deze fietstocht die je naar de grens met Overijssel brengt. Je fietst langs weilanden en over landgoed Verwoldde, waar verzetsman Jonker Emile woonde.

i

Afstand: 27 km
Startpunt: Restaurant Witkamp in Laren (GLD)
Horeca: Diverse horeca en rustpunten
Extra: Deze routebeschrijving bevat korte stukjes informatie. Voor uitgebreide informatie verwijzen we je naar de website van het Historische Genootschap Lochem, Laren, Barchem.
hglochem.nl/woii

Introductie:

Onder de rook van Lochem vind je het dorpje Laren met haar mooie buurtschappen. Door de ligging, met voor de Duitsers het Twentekanaal als natuurlijke verdedigingslinie, werd juist hier tijdens WOII relatief zwaar gevochten. Dit ging gepaard met grote verliezen aan zowel Duitse als Canadese zijde. Deze route leidt je langs plekken in en rond Laren waar het zich allemaal afspeelde. De verhalen die we erbij vertellen, geven je een goed beeld van deze donkere periode.

De route is samengesteld door inwoners uit Laren en opgenomen in de Routabel App. Deze routeomschrijving bevat de teksten zoals ze door Abel Leisure zijn omschreven. Deze zijn kort en bondig. Wil je meer en diepgaande achtergrondinformatie dan verwijzen we je graag naar de websites van:

- Historische Genootschap Lochem, Laren en Barchem - hglochem.nl | erfgoedlochem.nl/woii
- Website van Jan Braakman - janbraakman.nl

Routebeschrijving:

1. Vanaf het beginpunt fiets je richting de dorpskerk. Op de kruising sla je rechtsaf het de Zutphenseweg op. Volg het fietspad aan de linkerkant van de weg. Na 600 meter zie je aan de rechterkant een boerderij verschijnen met een bord met een koe en de naam Dellezicht op het huis.

laren

**landelyk
lochem**

Boerderij Dellezicht (1)

In de laatste dagen van de oorlog werd er hevig gevochten rondom Laren. De Canadezen (Black Watch of Canada) staken het Twentekanaal over en kwamen richting Laren, waar de Duitsers enorme tegenstand boden. Boerderijen werden in brand gestoken en vliegtuigen vuurden raketbommen af. Een groot aantal Canadezen sneuvelden tijdens de gevechten aan de Zutphenseweg. Eén van hen was de 20-jarige Howard Muirhead (zie foto). De jongste soldaat Ralph Piercey was nog maar 17 jaar. Bij boerderij Dellezicht, onder de peren- en appelbomen, werden 10 Canadezen tijdelijk begraven. Na de oorlog kregen zij een laatste rustplaats op de Canadese Militaire Begraafplaats in Holten.

2. Vervolg na deze stop het fietspad. Na 650 meter zie je aan de rechterkant een boerderij met wit-rode luiken, en iets verder ligt een boerderij aan een zijweggetje, de Grauwertdijk, aan de rechterkant.

Boerderij de Veldbakker (2)

De oorlog, zeker die laatste dagen, heeft veel mensenlevens gekost. Mensen verloren geliefden maar daarnaast verloren velen ook hun huis, boerderij en vee. Zo ook de familie die hier woonde... In de schuur van boerderij De Veldbakker hadden de Duitsers munitie opgeslagen. Op 3 april 1945 lieten de Duitsers deze munitie ontploffen waarna de boerderij in brand vloog. Van de schuur was daarna niets meer over, van het dwarshuis stonden alleen een paar muren overeind. Het gezin heeft een half jaar in de schuur van de burens gewoond en daarna 7 jaren in een noodwoning. In 1952 is boerderij De Veldbakker weer opgebouwd.

3. Vervolg je route over het fietspad. Na een tijdje rechtdoor fietsen kom je een bushalte met de naam Rossweg tegen, met boerderij Nieuwenkamp ertegenover. Stap hier even van je fiets af.

Voormalig hospitaal (3)

Bij de opmars richting Laren raakte soldaat Marcel Martin van de 'Black Watch of Canada' zwaargewond. Hij werd verpleegd op boerderij Nieuwenkamp. Helaas bezweek de jonge soldaat aan zijn verwondingen en werd hij begraven in de tuin van de boerderij. In 1946 kreeg hij een definitieve rustplaats op de Canadese Begraafplaats in Holten. Begin deze eeuw werden in de grond voor het huis nog spullen gevonden die mogelijk aan Martin hebben toebehoord: een helm en metalen delen van een munitieriem. Klik hier voor nog meer info over Martin

4. Fiets na deze stop rechtdoor de Zutphenseweg af. Aan je linkerkant verschijnt na 500 meter een boerderij. In het veld links van de boerderij is het volgende punt.

Vondsten onschadelijk gemaakte tank (4)

Begin 2012 zijn er bijzondere bodemvondsten gedaan in de linkerzijde van de weide bij de boerderij. Zoals onderdelen van een Daimler Dingo Scout car (een verkenningsvoertuig van de 8th Reconnaissance Regiment die ter hoogte van deze plek onschadelijk is gemaakt), helmen en andere uitrustingsstukken.

5. Vervolg de route rechtdoor tot de volgende boerderij aan de linkerkant.

Boerderij van Stegink (5)

De boerderij van Stegink is door de gevechten zwaar beschadigd geraakt, maar is wel overeind gebleven. In de omgeving van de Zutphenseweg zijn veel soldaten gesneuveld, zowel Canadese als Duitse. De Duitsers werden begraven in zogenaamde veldgraven.

Hiernaast zie je een voorbeeld van een veldgraf. Bron heemkundekring Mierlo

6. Vervolg je route rechtdoor tot aan de kruising met de Scheggertdijk. Sla de Scheggertdijk op, rechtsaf. Na 400 meter staat er een rood bordje met Villa Rozenhof aan de rechterkant. Stap hier even af en kijk eens rond.

Villa Rozenhof (6)

Toen de Canadezen op de avond van 2e Paasdag, 2 april 1945, met canvas aanvalsbotten het Twentekanaal overstaken om een bruggenhoofd te vormen, leek er aanvankelijk weinig tegenstand te zijn. Zij verschansten zich in villa Rozenhof, dat ook dienst deed als hoofdkwartier. In de ochtend van 3 april begonnen de Duitsers een tegenoffensief met zware bombardementen en het werd duidelijk dat ze probeerden het nieuwe bruggenhoofd op te ruimen. Vanuit de toren van de villa werd een zwaar gevecht gevoerd met de Duitsers. Bijna zijn de zij met hun tanks tot de voordeur van de Rozenhof gekomen, maar de Canadezen hebben hun aanval toch weten af te slaan. Bij het bovenste raam aan de oostzijde zijn de met cement opgevulde kogelgaten nog goed te zien.

el Canadese als Duitse. De Duitsers werden begraven in zogenaamde veldgraven.

7. Vervolg je route rechtdoor. Sla rechtsaf bij de kruising met de Haarbroeksteeg. Volg de route tot de spoorwegovergang.

Spoorwegovergang (7)

Op 17-06-1942 stortte hier een Halifax bommenwerper neer. In de loop der jaren zijn verschillende brokstukken teruggevonden. Deze liggen tentoongesteld bij het AVOG Crashmuseum in Lieveelde.

8. Steek het spoor over en volg de weg met een bocht naar rechts. Volg deze weg tot je op een T-splitsing komt. Sla hier rechtsaf. Fiets rechtdoor tot je aan de rechterkant een hele grote gele koffiemok vindt. Dit is de volgende stop.

Haarbroekse Vijvertuin (8)

Koffie of thee? In deze tuin bevindt zich een rustpunt in een luxe tuinhuis met toilet en terras. Op basis van zelfbediening kunt u onder andere koffie/thee, frisdrank, koeken/snoep en ijsjes kunt kopen. Er is een kluisje waar het geld in kan en een bakje met wisselgeld. Heeft u geen contant geld dan is overmaken ook mogelijk.

9. Na deze stop fietsen we rechtdoor het erf af, de Harfense Steeg in. Volg de steeg tot de eerste weg rechtsaf. Sla met een scherpe bocht rechtsaf. Volg deze weg tot de T-splitsing en sla hier linksaf. De boerderij in deze bocht heeft een interessante historie. Stap hier even van de fiets.

Erve Koeslag (9)

De boerderij "Oude Koeslag" was het centrum van het Larens verzet. De familie gaf onderdak aan tientallen onderduikers, onder wie verzetsleider Paul de Groot van de CPN en vele neergeschoten, geallieerde piloten. Het hele gezin werkte mee aan verzetsactiviteiten. De zonen zaten in het actief verzet. Samen met andere verzetsstrijders zorgden zij voor het opblazen van spoorlijnen en het doorknippen van elektriciteitsdraden en telefoondraden. De dochters werden ingezet als koerierster. Vader Koeslag werd opgepakt door de Duitsers en kwam pas vrij in april 1945.

Verdieping hoofdkwartier

De boerderij deed bij de bevrijding dienst als tijdelijk hoofdkwartier van het Canadees regiment en werd daarom zwaar beschoten door Duits geschut. Daarbij raakten verschillende militairen gewond. De boerderij is tot de grond toe afgebrand en later weer opgebouwd dankzij de Amerikaanse Marshallhulp. Dit omvangrijke, materiele hulplan trad drie jaar na WOII in werking en had een belangrijk aandeel in de Nederlandse wederopbouw. Na de oorlog emigreerde een groot deel van de familie Koeslag naar Canada.

Beeld: Aquarel oorspronkelijke boerderij uit 1946. Collectie Erfgoedcentrum Zutphen - HG065856

10. Fiets weer rechtdoor tot de eerste weg rechtsaf. Sla deze weg in, de Veltkampsweg, en volg deze weg een stukje. Aan de rechterkant vindt je boerderij Schorfhaar uit 1922.

Schorfhaar (10)

Op deze plek is het Larens verzet opgericht. Belangrijke en vooral moedige mannen die samen een grote rol hadden bij het verzet waren Albert Jan en Hendrik Jan Koeslag, Hendrik Jan Teenstra en anderen. Hendrik Jan Koeslag werd in juli 1944 gearresteerd door de lokale landwacht en afgevoerd naar Kamp Vught. Vervolgens werd hij op transport gezet naar het concentratiekamp Neuengamme. Hij overleed in december 1944 aan de vreselijke ontberingen in dit kamp. Zijn echtgenote Dina heeft de oorlog ook niet overleefd.

Tijdens de gevechten rondom de bevrijding werd zij geraakt door granaatvuur toen ze naar de schuilkelder rende. Dina was burgerslachtoffer in de vijandigheden tussen Duitse en Canadese troepen. Hendrik Jan en Dina lieten een groot gezin achter, het jongste kind was nog maar 4 jaar oud... Met de liefdevolle hulp van de burens hebben de kinderen vervolgens voor elkaar gezorgd en de boerderij weer opgebouwd.

11. Fiets terug naar de kruising met de Lindenbergdijk. Sla linksaf en vervolg je route rechtdoor tot de kruising met de Ooldselaan. Sla hier linksaf. In de eerste bocht van deze weg staat een prachtig landhuis met een interessante geschiedenis. In de buurt van Huis Oolde lag in WOII een V1 baan.

V1 baan Oolde (11)

De V1 was een robotvliegtuig met een springlading aan boord van 980 kilo. Het was 8,50 meter lang en had een vleugelbreedte van 5,40 meter. Ze hadden een bereik van ongeveer 400 km. De startbaan was 46,50 meter lang oplopend tot 15 meter hoog, gebouwd op een zware betonnen baan waar nu nog gedeelten van liggen. Bij het verlaten van de baan had de V1 een snelheid van 250 km/uur. In Antwerpen zijn 211 V1's terecht gekomen, maar verscheidene haalden dat niet en kwamen in de omgeving terecht. In de buurt van een startbaan werden alle huizen ontruimd. De omwonenden konden bij de start al horen of hij 'goed' was en richting Antwerpen vloog of dat hij weer ergens onderweg neer zou storten! Deze Duitse V1 baan is tussen 16 december 1944 en 3 januari 1945 in gebruik geweest.

12. Vervolg je weg over de Ooldselaan met het kasteel aan de linkerzijde. Fiets anderhalve kilometer rechtdoor en sla rechtsaf de Wittendijk in. Fiets tweeënhalve kilometer rechtdoor, langs camping De Vrolijk en Villa Schoolthoff en sla rechtsaf de Kooidijk op.

13. Steek de Dortherbeek Oost over en vervolg je route rechtdoor. Fiets langs rustpunt Kooifarm en Eendenkooi De Schoolt tot je op de T-splitsing bij wandelpaai U38. Sla hier rechtsaf de Wippert op en volg deze weg tot aan de kruising met de Oude Larenseweg. Vervolg hier je route met een bochtje naar rechts en stop bij de eerste boerderij aan de linkerkant. Hier is een rustpunt met een interessante historie.

De Wippert (12)

Vanaf de Holterweg kwam het bevrijdingsleger uiteindelijk aan in de omgeving van de Wippert. Hier werd nog hard gevochten en nadat de laatste Duitsers verdreven waren, werd de oversteek van de Schipbeek voorbereid. Op verschillende plekken staken de Canadezen het water over om vervolgens verder te trekken richting Holten. Dit ging nog niet zonder slag of stoot. Her en der zaten nog Duitse sluipschutters. Op deze foto is te zien hoe een Canadese soldaat verzorgd wordt aan de gevolgen van een kogel.

14. Na deze stop vervolgen we onze route. Fiets de Buisweerdweg in en volg deze voor 450 meter tot je rechtsaf kan slaan de Groenedijk op. Fiets de dijk op en vervolg je weg. Bij de eerste boerderij aan de rechterkant is het volgende informatiepunt.

Canadezen bij boerderij Wagenvoort (13)

Soldaten van de Les Fusiliers Mont-Royal (een regiment uit Montreal, provincie Quebec), vullen hun veldflessen. Deze foto is zeer waarschijnlijk bij deze boerderij gemaakt op 6 april 1945. Van links naar rechts: Phillip Jean, Roger St. Jean, Dejenaes Mendoza en Maurice Boisvert.

15. Volg de Groenedijk tot aan de kruising met de Oude Holterweg. Sla hier linksaf deze weg in en fiets rechtdoor met de provinciale weg aan je linkerzijde. Na 1200 meter is er een tunneltje onder de provinciale weg aan je linkerzijde. Fiets hier onder de weg door en sla rechtsaf.

16. Fiets rechtdoor en blijf rechtdoor gaan tot er een onverharde weg op je pad komt. Fiets rechtdoor het zandpad op en kijk goed aan de linkerkant wanneer je de Voorste Beek oversteekt.

Pilotenhol (14)

Verscholen in de bossen van landgoed Verwolde, nabij een moerassig gebied, was een pilotenhol te vinden. Dit was de plaats waar het verzet piloten, maar ook wapens, onderbracht zolang dat nodig was. Het Achterhoeks Verzet kende een aantal 'pilotenlijnen' om gestrande, geallieerde vliegeniers via onderduikadressen weer terug te helpen naar Engeland. Naar schatting zijn in de Achterhoek zo'n 400 piloten geholpen onder te duiken. Dit moest uiterst voorzichtig en zorgvuldig worden uitgevoerd. Als de Duitsers er achter kwamen dat je hierbij hielp, dan volgde de doodstraf...

Voorbeeld van een onderduikhol

17. Fiets anderhalve kilometer rechtdoor de bossen in en geniet van de natuur om je heen. Op een gegeven moment verschijnt de Henrikahoeve aan de rechterkant. Sla hier linksaf op de kruising. Fiets het bos uit en volg de Jonker Emile Laan rechtdoor. In de eerste bocht vindt je aan de rechterkant een prachtig huis.

Huis Verwolde (15)

Toen in 1942 rond Den Haag de verdedigingslinie 'Atlantikwall' werd aangelegd, moesten patiënten en personeel van het Haags Sanatorium geëvacueerd worden. De barones van Verwolde bood het Haags Sanatorium onderdak, om zo ingebruikneming door de Duitse bezetter te vermijden. De patiënten verbleven een aantal jaren op landgoed Verwolde en maakten daar de bevrijding mee. Op 6 april 1945 vertellen 2 Canadezen van de Fuseliers Mount Royal dat ze bevrijd zijn.

Verdieping: Dappere Jonker Emile

Het is 1943 als er schoten klinken op de Leusderheide. Een van de doden is Jonker Emile van der Borch van Verwolde. Emile, leider van een verzetsgroep in Oost Nederland is verraden. Hij werd slechts 33 jaar oud.

Toen de oorlog uitbrak werkte hij net voor het Ministerie van Justitie. Voor de Duitsers werken wilde hij niet, dus keerde hij terug naar zijn geboortegrond en koos voor het verzet. Postuum werd hij onderscheiden met de op één na hoogste militaire dapperheidsonderscheiding 'De Bronzen Leeuw'. Emile's graf bevindt zich op Verwolde en de oprijlaan draagt zijn naam.

Verdieping: Meer over de Atlantikwall:

Toen het Duitse leger in 1940 aan het Oostfront vocht, was de Duitse verdediging van West-Europa zwak. Daarom werd in 1941 begonnen met de bouw van de Atlantikwall. Deze 'parelketting van beton' moest met zo min mogelijk manschappen een aanval vanaf zee af kunnen slaan. De muur liep van Noord-Noorwegen tot aan de grens van Spanje en bestond uit forten, batterijen met kustgeschut, 15.000 bunkers en hinderlagen op de stranden. Achter de muur lagen troepenconcentraties van meer dan 700.000 manschappen. Het was een klus waarmee 450.000 arbeiders gemoeid waren en waar men 11 miljoen ton beton en 1 miljoen ton staal voor de bewapening voor nodig had.

18. Fiets door met Huis Verwolde aan je rechterzijde en sla linksaf op de splitsing. Neem de eerste afslag rechtsaf, waarna je weer de eerste afslag rechts gaat. Volg de Verwoldseweg tot je weer in Laren bent met de kerk aan je rechterzijde.

Kerk en pastorie (16)

Tijdens de oorlog gebruikten de Duitsers de pastorie als munitie-opslag. Om te voorkomen dat de munitie in handen kwam van de geallieerden, bliezen de Duitsers het pand in de nacht van 2 op 3 april '45 op. Helaas raakte de kerk hierdoor ook zwaar beschadigd: van zowel het dak als het interieur bleef weinig over. Alleen het orgel bleef vrijwel ongeschonden. Van de pastorie restte alleen een berg met puin. Totdat de kerk hersteld was, werd er vier jaren lang kerk gehouden in het café aan de overkant. Maar ook daar was het dak zo lek als een mandje... Als het regende tijdens de dienst stonden er her en der emmers om het regenwater op te vangen. Let maar eens op de grijze pilaren aan de voorkant van de kerk: hierin zijn de scherf- en kogelgaten nog goed te zien!

© Copyright teksten Abel Leisure. Meer informatie over de app en hoe deze te downloaden scan de QR-code of ga naar www.routabel.nl.

